

Online Adres <http://www.hemarge.org.tr/>

Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Derneği-HEMAR-G yayın
organıdır

ISSN:1307- 9557 (Basılı), ISSN: 1307- 9549 (Online)
Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi 2019; 21(3): 104-116

Hemşirelikte
Araştırma
Geliştirme Dergisi

Hemşirelik Birinci Sınıf Öğrencilerinin Klinik Uygulama Yaşantıları: Günlük İncelemesi- Nitel Bir Araştırma

Experiences of Nursing First Class Students During Clinical Practice: Investigate Work Diary- A Qualitative Study

Şule KURT^{a1}, Havva ÖZTÜRK^b

^{a1} Öğretim Görevlisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Trabzon.
ORCID: 0000-0003-4879-4017

^b Prof., Hemşirelik Bölüm Başkanı, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
Trabzon. ORCID: 0000-0001-8515-6263

ÖZET

Amaç: Hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin ilk klinik uygulamaları sırasındaki yaşantılarının tanımlanması amaçlanmıştır.

Yöntem: Çalışmada, niteliksel araştırma deseni kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini 22 hemşirelik bölümü birinci sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Veriler, öğrencilerin tuttukları günlüklerden elde edilip değerlendirilmiş ve doküman analizi ile yorumlanmıştır.

Bulgular: Hemşirelik öğrencilerinin yaşantıları/deneyimleri; duygusal yoğunluk, kişisel ve mesleki kazanımlar, destek görme, yorgunluk, kliniklerde öğrenci sayısında fazlalık, hastaların uyguladığı sözel şiddet ve klinik uygulama ile teorik dersler arasındaki farklılıklar olarak yedi temaya ayrılmıştır.

Sonuç: Çalışmada hemşirelik birinci sınıf öğrencileri, ilk klinik uygulamaları sırasında duygusal yoğunluk yaşadıklarını, mesleki ve kişisel kazanımlar elde ettiklerini, akranları ve hemşireler tarafından desteklendiklerini ifade etmişlerdir. Öğrenciler; klinikte öğrenci fazlalığı, yorgunluk, hastalardan sözel şiddet görme ve klinik uygulama ile teorik derslerin uyuşmaması gibi sıkıntılar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumda öğrencilerin kliniklerde başarısını artırmak için özellikle uygun fiziksel ortam ve koşullar hazırlanabilir.

Anahtar Sözcükler: Öğrenci, klinik uygulama, hemşirelik.

¹ E-mail: sulekurt@ktu.edu.tr, sule_kurt_1976@hotmail.com

* Bu çalışma, 1 nd International Congress on Nursing, 16-18 Mart 2017, Antalya' da sözel bildiri olarak sunulmuştur. Çalışmaya katkılarından dolayı Doç. Dr. Nedim Alev'e teşekkür ederiz.

Geliş Tarihi:28 Aralık 2019 /**Kabul Tarihi:** 2 Mayıs 2021

ABSTRACT

Objective: In this study, it was aimed to determine the experiences during the clinical applications of first year nursing students.

Method: Qualitative research design was used in the study. The sample of the study consisted of 22 first-year nursing students. The data were obtained from the diaries kept by the students and using document analysis.

Results: The experience of nursing students were grouped under seven themes: emotional intensity, personal and professional achievements, support, fatigue, excessive number of students in clinics, verbal violence by patients and differences between theoretical and practicing.

Conclusions: In the study, first year nursing students stated that they experienced emotional intensity, achieved professional and personal success, and were supported by their peers and nurses during their clinical practice. They also stated that they were exposed to excess of students in clinics, physical fatigue verbal violence from patients and differences between theoretical and practicing. In this context, especially suitable physical environment and conditions can be prepared to increase the success of students in clinics.

Keywords: Student, clinical practice, nursing

GİRİŞ

Hemşirelik eğitimi; teorik ve uygulamalı eğitim olmak üzere¹ iki ana bileşenden oluşan bütünlük bir eğitim şeklidir. Eğitim süresinin yarısını klinik uygulamalar oluşturur¹ ve klinik uygulamalar teorik derslerle ilişkilendirilerek gerçekleştirilir.² Bu kapsamda klinik uygulama alanları da, öğrencilerin teorik bilgi ve mesleki becerilerini birleştirerek öğrenme fırsatı yakaladıkları öğrenme alanlarıdır.³ Bununla birlikte hemşirelik öğrencileri her zaman benzer fırsat ve olanaklara sahip kliniklerde uygulamalarını gerçekleştiremezler, genellikle farklı ortam, kültür, fırsat ve olanaklara sahip kliniklerde öğrenmelerini gerçekleştirirler.⁴ Bu doğrultuda klinik yerleştirmelerde, bu farklılıklar en aza indirgenerek, etkili, kendine güvenen, yetkin hemşireler yetiştirmek için planlamalar yapılmalı ve başarı sağlanabilmesi için öğrencilerin eşit oranda desteklenmesi gerekmektedir.⁵ Personelin ve eğitimcilerin öğrencilere yardımcı oldukları, öğrencilerin kendilerini mutlu hissettikleri ve olumlu davranışlar ile karşılaştıkları kurumlar öğrencilerin memnuniyet düzeyini arttırmaktadır.⁶ Bununla birlikte hastanelerin ya da diğer sağlık kurumlarının fiziki yetersizlikleri, kısıtlı vaka sayısı, tüm derslere ilişkin klinik uygulamanın yapılamaması, hemşirelerle yaşanan iletişim problemleri, öğretim elemanı sayısının yetersizliği, bu süreçte öğrencilerin birçok sorun yaşamasına, motivasyonlarının azalmasına ve hastane uygulamalarına katılımda isteksizliklere neden olabilmektedir.¹⁰ Ayrıca klinik yöneticilerin kalifiye olmaması, eğitimciler ile klinik öğretmenler arasında yaşanan iletişim sorunları, klinik uygulama alanlarının karmaşıklığı da öğrencileri olumsuz etkileyebilmektedir.⁸

Klinik uygulamalarda öğrencilerin deneyimlerine duygusal süreçlerde eşlik etmektedir. Öğrenciler uygulamalarda, kendilerine ya da klinik ortama bağlı stres⁹, korku ve öfke duygularını da deneyimleyebilmektedirler.¹⁰ Bilgin ve ark.¹¹ çoğunluğunu ikinci ve son sınıf hemşirelik öğrencilerinin oluşturduğu çalışmalarında; öğrencilerin saldırganlık algılarını ve savunma yöntemlerini nicel bir çalışma ile araştırmış, öğrencilerin sıklıkla hasta ve yakınları tarafından sözel saldırılara maruz kaldıklarını saptamışlardır. Ayrıca Korhan ve ark.¹² ise üçüncü sınıf hemşirelik öğrencilerinin klinik alanda yaşadığı etik sorunları incelemişler ve çalışmada öğrencilerin etik sorunlar yaşadıklarını saptamışlardır. Bu etik sorunlar; etik çıkmaz, etik ikilem, etik belirsizlik olarak belirlenmiş ve etik sorunların hemşirelerden kaynaklandığını belirlemişlerdir.

Hemşirelik Birinci Sınıf Öğrencilerinin Klinik Uygulama Yaşantıları: Günlük İncelemesi- Nitel Bir Araştırma

Demir ve Ercan¹³'da psikiyatri kliniğine ilk defa klinik uygulamaya çıkan öğrencilerin deneyimlerini nitel bir çalışma ile araştırmışlardır. Çalışmalarında; akıl sağlığı hastalıklarının tedavisi, kişisel gelişim, mental hastalıklarda damgalamaya dair alınan teorik eğitimin yetersiz olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır. Benzer şekilde Günay ve Kılınç'ın¹⁴ nitel çalışmasında, hemşirelik 2., 3., 4. sınıf öğrencilerinin teorik bilgilerini klinik uygulamalarda kullanmakta yetersiz olduğu ve klinik bilgi ve becerilerinin de yetersiz olduğu belirlenmiştir. Oysa hemşirelik öğrencileri için klinik öğrenmeyi; bireysel farklılıkların yanı sıra sorumlu öğretim elemanı, hasta, hasta yakını, hemşire, doktor, sınıf/dönem arkadaşları ya da diğer kurumların/bölümlerin öğrencileri ile gerçekleşen olumlu etkileşim sonucunda kazanılan yaşantı ve deneyimler güçlendirebilir.^{10,12,14,15} Özellikle eğitimcinin klinik uygulamada beceri, deneyim ve bilgi sahibi olması, öğrenciler tarafından uzmanlığa dayalı bir güç olarak algılanabilmektedir. Bu güç öğrenci için "kendisinin hastaya zarar verme ihtimalini azaltmak" anlamına gelmektedir.¹⁶ Öğrenciler, öncelikle hemşirelik girişimlerinin neden yapıldığından çok nasıl yapıldığını daha fazla önemseyebilir. Dolayısıyla klinik öğrenme sürecinde hemşire, yönetici hemşire ya da eğitimcilerin geribildirimleri önemlidir.¹⁷

Hemşirelik öğrencilerinin klinik deneyimlerini inceleyen çalışmalarda, öğrencinin kendisinin istekli olmasının, öğrencilerin klinik performansları ile ilgili eleştirilerde olumlu ifadeler kullanılmasının, eğitimcinin hastaya davranışları ile öğrenciye rol model olmasının, hastane dışı alanlarda (bahçe, kantin vb.) eğitimci ve öğrencilerin bir araya gelme olanaklarının sağlanmasının¹⁶; hemşire eğitimcilerin klinik deneyimleri ve bilgileri kadar iletişim becerilerinin bu süreçteki önemi¹⁷ klinikte çalışan ve okuldan görevlendirilen eğitimcilerin desteği, rehber hemşirelerin davranışları, ders içeriği ve ünitadaki hasta yoğunluğu²¹ ilgili faktörler olarak bulunmuştur.

Hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik uygulamaları ile ilgili çalışmalarda ise; Levett-Jones ve ark.'nın⁵ hemşirelik öğrencilerinin hata yapma korkusu yaşadığı ve uygulama dışında kendilerinden bir görev talep edildiğinde yapamayacaklarını söyleme endişesi taşıdıkları belirlenmiştir. Thomas ve ark.'nın²² çalışmasında ise öğrencilerin ilk klinik uygulamalarında bir öğrenen yerine öğrencilerden bir çalışan gibi davranılması istendiğinde, öğrencilerin hemşirelerin hastaya dair kendilerinden beklentilerini reddetmek için resmi ya da zorunluluk içeren ifadeler yerine gözlem ve deneyim istediklerine dair samimi ve içten cümleler kullanıp ortamdaki uzaklaştıklarını saptamışlardır. Türkiye'de yapılan bir çalışmada, birinci sınıf öğrencilerinin klinik eğitimcilerini teorik bilgi ve beceri bakımından yetkin, öğrencileri motive etme, yönlendirme ve cesaretlendirme konusunda başarılı görmelerine rağmen, eğitimcilere erişimin sağlanamamasını en önemli sorun olarak belirtmişlerdir.¹⁹ Dolayısıyla klinik uygulama, öğrenmeyi etkileyen farklı durumlar ve etkenleri içeren klinik ortamlarda ya da alanlarda gerçekleşen bir öğrenme sürecidir. Bu süreçte, klinik uygulamalara daha duyarlı, ihtiyaç ve beklentileri diğer hemşirelik öğrencilerinden farklı olan birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin değerlendirilmesi gereken özel bir grup olduğu söylenebilir.

Bu kapsamda hemşirelik öğrencilerine yönelik gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde; Türkiye'de birinci sınıf hemşirelik öğrencilerin ilk klinik uygulama sürecinde kendilerini etkileyen ya da onlar için önemli olan konuları klinik uygulama süresi boyunca, her uygulama günü için düzenli olarak yazdıkları kişisel günlüklerin döküman analizi yapılarak yaşantılarının yorumlandığı nitel bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle çalışmada, öğrenci hemşirelerin ilk klinik uygulamaları sırasındaki yaşantılarının ortaya konulması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Çalışmanın Deseni ve Araştırma Grubu

Bu çalışmada, nitel araştırma deseni kullanılarak yapılmıştır. Yazılı kaynakların incelenmesini kapsayan döküman analizi²² ile hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin ilk klinik uygulamaları sırasındaki yaşantılarını yorumlamak amacıyla yapılmıştır. Bunu anlamının en iyi yollarından biri ise bu duruma ilişkin kendileri tarafından kayıt altına alınan günlüklerdir. Bu günlüklerin çözümlenmesi ile öğrencilerin yansıtıcı düşünceleri anlaşılmaya çalışılmıştır.

Araştırma grubunu, bir sağlık yüksekokulunun hemşirelik bölümünün birinci sınıfında okuyan, klinik uygulama sırasında duygu, durum ve düşüncelerin yazıldığı kişisel günlük tutma ve çalışmaya katılım konusunda gönüllü olan 23 öğrenci oluşturmuştur. Ancak çalışma, bir öğrencinin günlük yazmayı bırakmasından dolayı 22 öğrenci ile tamamlanmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma için veri toplama sürecinde okul müdürlüğünden sözlü ve yazılı izin alınmıştır. Bir Kamu Üniversitesinin Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı'ndan etik kurul onayı alınmıştır (Sayı: 40465587-36). Ayrıca öğrencilerin gönüllülüğü esas alınmıştır. Tüm verilerin sadece bilimsel araştırma amaçlı kullanılacağı konusunda katılımcılara açıklama yapılmıştır.

Veri Toplama Teknik ve Araçları

Bu çalışmada birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin, ilk klinik uygulamalarında kendi el yazıları ile yazdıkları kişisel günlüklerin döküman analizi yapılmıştır.²³

Verilerin Toplama Süreci

Araştırma verileri Mart- Mayıs 2016 tarihleri arasında toplanmıştır. Öğrencilerden, ilk klinik uygulama sırasında kendileri, eğitimciler, akranları, diğer kurumların öğrencileri, hastalar, hemşireler ve diğer sağlık personellerine ilişkin olarak duygu, durum, iletişim, farkındalık ve gelişimleri gibi yaşantıları ve onları etkileyen tüm durumları günlüklerine yazmaları istenmiştir. Bu süreçte öğrenciye yönlendirici ya da etkileyici hiçbir müdahalede bulunulmamıştır. Klinik uygulama sonunda öğrenciler, kişisel günlüklerini ilgili sağlık yüksekokulunda çalışan araştırmacıya elden teslim etmişlerdir.

Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Verilerin analizi literatürde önerilen şekilde gerçekleştirilmiştir.²² İlk aşamada katılımcılardan günlükler toplanmış, dosyalanmış, okunmuş, tekrar tekrar okunmuş, dökümantasyonu sağlanmıştır. İkinci aşamada öğrenci ifadeleri toparlanarak ilk kodlamalar yapılmıştır. Daha sonra kod listesi oluşturulmuş, birbiriyle ilişkili kodlar kümelendirilmiş, kategorik kodlamalar ortaya konulmuştur. Kategorik kodlamalar oluşturulurken araştırmacılar tarafından tekrar tekrar değerlendirilmiş ve tartışılmıştır. Ortaya çıkan kategoriler doğrultusunda öğrencilerin klinik uygulama yaşantıları dair ana temalar elde edilmiş ve raporlanmıştır.

Araştırmanın Niteliği

Araştırmanın güvenilirliğini ve tutarlılığını sağlamak amacıyla öğrenciler klinik uygulamalarını birinci araştırmacının gözetiminde gerçekleştirmiştir. Araştırma verilerinin toplanmasında ve analizinde tüm öğrencilere benzer/tutarlı bir şekilde davranılmış, hiçbir müdahalede bulunulmamıştır. Bu amaçla öğrencilerin isimleri döküman analizi aşamasında göz ardı edilerek sadece yaşantılar değerlendirilmiştir. Bulgular kısmında araştırmadan elde edilen ve okuyucunun teyidi amaçlı bulguları destekleyecek yeterince

Hemşirelik Birinci Sınıf Öğrencilerinin Klinik Uygulama Yaşantıları: Günlük İncelemesi- Nitel Bir Araştırma

ham veri okuyucuya sunulmuştur. İkinci araştırmacı, araştırmanın her aşamasında araştırmanın deseninden toplanan verilere, bunların yazımına kadar olan bütün süreçlere eleştirel bir gözle bakarak araştırmacıya geri bildirimde bulunmuştur. Sonrasında ham veriden elde edilen kodlamalar ve kategorilere göre veriler yeniden düzenlenmiş, ancak veriler okuyucuya yorum katmadan ve verinin doğasına sadık kalınarak sunulmuştur. Bu ortaya çıkan kod ve kategorilere yorum katılmadan araştırmanın bulgular kısmında yer verilmiştir. Bu aşamada oluşturulan kodlar, alt kategoriler ve ana kategoriler, araştırmanın durumu, hemşirelik alan uzmanı ve nitel veri analizi uzmanı olan 2 öğretim üyesi tarafından değerlendirilmiştir. Ayrıca dökümanların hepsi gerektiğinde incelenmek üzere saklanmaktadır.

Bulgular

Hemşirelik öğrencilerinin yaşantıları duygusal yoğunluk, kişisel ve mesleki kazanımlar, destek görme, kliniklerde öğrenci sayısında fazlalık, yorgunluk, hastaların uyguladığı sözel şiddet ve teori ile uygulama arasındaki farklılıklar olmak üzere yedi ana temada toplanmıştır. Bu temalar ve alt temalar alıntılarla birlikte aşağıda sunulmuştur.

1. Duygusal Yoğunluk

Bu yaşantıya ait tema "acıma-üzülme, heyecan, sıkılma, korku" olarak yorumlanan dört alt tema aşağıda sunulmuştur.

1.1. Acıma-Üzülme

Birinci sınıf öğrencileri, hastaların var olan rahatsızlıkları, fiziksel görünüşleri, hasta yakınlarının tepkisi, sık sık ve uzun süreli hastaneye yatış ve hemşirelik girişimlerine ilişkin hastaların canlarını acıtma düşüncesiyle en çok acıma, üzülmeye, dayanamama gibi duygusal ifadelerde bulunmuşlardır:

"Bugün gördüğüm hastalara çok üzüldüm. Hele meme kanseri olan bir kadın vardı ki o en kötüsüydü sanırım. Hastalıktan o kadar çökmüş, o kadar zayıflamıştı ki küçük bir çocuktan farksızdı ..., bir de bugün kan transfüzyonu yapılan bir hasta fenalaştı. Hastanın yanına küçücük bir kız bırakmışlar. Kız o kadar korkmuştu ki... Hastadan çok kıza üzüldüm. Bugün birkaç hastadan damar yolunu çıkardım. İlk başta acıyacağını düşünmüştüm ama hiç acımadığını söyledi."(1.öğrenci).

"Sinir krizi geçiren bir kadın geldi, bağıırıp çağırıyordu, çılgık atıyordu. Ailesi, hastane çalışanları ve bir güvenlik görevlisi kadını sakinleştirmeye çalışıyorlardı. Sonra kadının oğlu annesini görünce ağlamaya başladı. Bunları görünce hem üzüldüm hem de korktum meslekten." (3.öğrenci)

"Onkolojide ilk günüm olduğu için, ortamdaki çok etkilendim. Her hastanın başına gittiğimde boğazım düğümlendi, gözlerim yaşardı. C.S diye bir hasta vardı, her odasına girdiğimde kalbime bıçaklar saplandı. Babama benzediğinden mi bilmiyorum ya da diğer hastalara göre yaşı biraz daha genç olduğundan da olabilir, onun durumuna çok üzüldüm."(5.öğrenci)

"Haftanın belirli günleri geldikleri için bu servis onların ikinci evleri gibi bir şey. Hayatın gerçek yüzü bence hastanelerde yaşanıyor...Hastanın korkusu yüzünden belliydi. Hastaya çok üzüldüm."(6.öğrenci)

" Bugün diyalizde her zamanki şeyleri tekrar edip durdum. Haline çok üzüldüğüm bir amcanın vefat ettiğini öğrenince, bu günüm biraz moralsiz geçti." (7.öğrenci)

"Bir hastaya bilgi vermeden; direk ateş ölçümü yapınca hasta ürktü, o ürkününce açıkçası ben de üzüldüm." (13.öğrenci)

"Bu hastadan çok etkilendim. Çünkü vücut kasları sürekli kasılı şekilde. Gözleri bir noktada sabit duruyor. Durumu çok ciddi. Çok üzüldüm." (14.öğrenci)

"Kan şekeri ölçerken, iğneyi batırmakta zorlanıyorum. Çünkü hastalar elini çekiyor ve canlarını acıtıyorum düşüncesiyle irkiliyorum." (14.öğrenci)

"Ben fark ettim de hastaların ilaç tedavileri ya da başka uygulamalarından çok onların hastanedeki durumlarına daha fazla üzülüyorum. İleride alışırım ama vicdanımı da kaybetmek istemiyorum." (16.öğrenci)

1.2. Heyecan

Öğrenciler klinik uygulamalarda üniforma giymenin, hemşire olma hayalini gerçekleştirmenin ve bir hemşire adayı olarak ilk kez hastanede bulunmanın verdiği heyecanı şu şekilde belirtmişlerdir;

"Çok büyük heveslerle gittim, beyazları giyip hastaneye sevinçle girmiştim."(2.öğrenci)

"Çok heyecanlıyım ve kendimi çok garip hissediyordum."(3. öğrenci)

"Heyecan ve gariplik vardı üstümde."(4. öğrenci)

"Hastaneye giderken heyecan vardı tabi ki ...."(5. öğrenci)

"Hissettiğim tek şey 'heyecan' oldu."(6. öğrenci)

"İlk günün telaşı tabi ki vardı. Heyecanı, mutluluğu ve korkusu."(15. öğrenci)

"Ben sağlıkla ilgili bir bölümden lise diplomasına sahip olmama, hastane ortamı ve hasta ile daha önce karşılaşmış olamama rağmen çok heyecanlıydım." (16. öğrenci)

"Hastaneye giderken çok heyecanlandım. İlk adım atarken kendimi çok mutlu hissettim. Çünkü hemşirelik benim hayalimdi."(20. öğrenci)

"Bugün klinik uygulamamın ilk günü olduğundan çok heyecanlandım." (21. öğrenci)

"Klinik uygulamaların ilk günüydü heyecanlıydım."(22. öğrenci)

1.3. Sıkılma

Klinik uygulamada bazı öğrenciler sıkıldıklarını aşağıda alıntılanan ifadelerle belirtmişlerdir.

"Aynı serviste çalışmaktan çok sıkıldım. Çünkü hiçbir şey öğrenemiyoruz." (9. öğrenci)

"Artık yavaştan sıkılmalar baş gösterdi bende. Bir iş olmadığını anlayınca biraz hastaları gözlemledim sıkılınca da kitabımın sayfalarını araladım." (13. öğrenci)

1.4. Korku

Bazı öğrencilerin yaşadığı bir başka duygu; hastane ortamına, hastanedeki hastalara ve hemşirelere uyum gösterme ve iletişim kurma ile ilgili "korku" ya ilişkin ifadelerdir. Öğrencilerin bu ifadelerine ilişkin alıntılar aşağıda sunulmuştur.

"Heyecanlı değilim fakat korkularım var. Çok çabuk uyum sağlayamayan ve ilk girdiğim ortamda sessiz kalan bir kişiliğim olduğundan hastalarla ve oradaki hemşirelerle iletişim sorunu yaşamaktan açıkçası biraz korkuyorum."(7. öğrenci)

"Biraz heyecan, biraz korku, duygularım çok karıştı."(9. öğrenci)

2. Kişisel ve Mesleki Kazanımlar

Öğrenciler, klinik uygulama yaşantılarında bazı kişisel ve mesleki kazanımlar elde ettiklerini belirtmişlerdir. Bunlar, mesleki uygulamalara bağlı kazanımlar, kişisel kazanım ve gelişim olmak üzere 2 alt tema altında ele alınmıştır:

2.1. Mesleki Uygulamalara Bağlı Kazanımlar

Öğrenciler, ilk klinik uygulamada hemşirelere, diğer sağlık çalışanlarına, akranlarına, hemşirelik girişimlerine ilişkin kazanımlarını, ayrıca mesleğe dair düşünce ve duygularını aşağıdaki alıntılarla ifade etmişlerdir.

Hemşirelik Birinci Sınıf Öğrencilerinin Klinik Uygulama Yaşantıları: Günlük İncelemesi- Nitel Bir Araştırma

"...hasta anjijyodan çıktığı zaman, kanama kontrolü amacıyla kum torbası konuluyormuş, bası uygulamak için diye, ..bu mesleği seviyorum galiba. ... ama bir hemşirenin yanlış uygulaması nedeniyle tek bacağımın felç kaldığını ve 36 gündür acı çektiğini söyledi...kimseye zarar vermemek, her şeyi doğru bir şekilde yapmak istiyorum..."(1. öğrenci)

"...ilk deneyimim olmasına rağmen başardım, çok mutlu oldum tabi ki... Başka bir görevimiz yoktu zaten seyretmekle geçti vaktimiz." (2. öğrenci)

"Bugün diğer klinik uygulama günlerine göre daha farklı şeyler öğrendiğim için mutluydum." (3. öğrenci)

"İlaç hazırlamaya çekingen yaklaşıyordum, aslında o kadar da zor olmadığını öğrendikten sonra anladım."(4. öğrenci)

"...hemşirelerin hastalara ... denilen ilacı nasıl yaptıklarını öğrendim. Hastalarla fazla iletişime geçmedim. Doktorların ve hemşirelerin hatta diğer personelin hastalara nasıl davrandığını gözlemledim." (8. öğrenci)

"...gece saat: 1:00 den sonra ateşi yükseliyormuş... Bunun üzerine günlük hasta takibinde sorgulamalarımın yetersiz olduğunu anladım."(10. öğrenci)

"Vital bulgularda pratiğimin arttığını hissediyorum." (12. öğrenci)

"...diğer günlerden farklı olarak hastalarla sohbet ettim. Zaman oldukça çabuk geçti, sanırım yarın da bunu denesem güzel olur."(13. öğrenci)

"Yaptığım bütün işlemleri kontrol ediyorum ve mutlaka kaydediyorum." (14. öğrenci)

"...idrар sondasını çıkarması için 4.sınıf hemşirelik öğrencisini çağırdık...hastaya derin nefes almasını söyledi. Nedenini sordum. Ağrıyı hissetmemesi için öyle yaptığını söyledi."(19. öğrenci)

"Bugün çok mutluyum. Bende bir şey yapabildim. Kendimi önemsiz hissetmedim. Ama yine kan basıncını ölçemiyorum ...ne güzel bir meslek seçmişim..."(20. öğrenci)

"Biraz heyecanlıydım tabii ki- damara girebilecek miyim diye- ama başarılı bir şekilde girdim işlemi tamamladım." (21. öğrenci)

2.2. Kişisel Kazanım ve Gelişimler

Öğrenciler klinik uygulamada bazı kişisel kazanımlar elde ettiklerini belirtmişlerdir. Bu kazanımlarına aşağıdaki cümlelere günlüklerinde yer vermişlerdir:

"... kendime özgüvenim tamamen gelişti."(21. öğrenci)

"... güzeldi. Bir şeyler bildiğimi hissettim ve özgüvenim arttı." (22. öğrenci)

3. Destek Görme

Öğrencilerin klinik uygulamaları sırasında yaşadığı bir diğer yaşantı; akranlarından ve hemşirelerden gördükleri "destek" olmuştur:

3.1. Akran Desteği

Birinci sınıf hemşirelik öğrencileri invaziv olmayan hemşirelik girişimlerinde hem sınıf/dönem arkadaşları hem de üst sınıftaki öğrenciler tarafından desteklendiklerini ifade etmişlerdir. Bu destek öğrenciler tarafından şöyle belirtilmiştir:

"...4. sınıflardan hemşirelik öğrencisi B. çok yardımcı oldu." (1. öğrenci)

"Sonra kalan saatlerde üst sınıflarla beraber değil de bir arkadaşımınla beraber EKG çektim, kan şekeri ölçtüm. Bugün yine üst sınıflarla beraber EKG çektim, bir hastayı monitörize ettim ve serum setlemeyi öğrendim ve ben de serum setledim." (3. öğrenci)

"...hemşirelerden değil, 4.sınıflardan bir şeyler öğrenebileceğimi düşündüm." (16. öğrenci)

"Kan alımında arkadaşımın yardımcı ve destek olmak amacıyla asiste ettim."(17. öğrenci)

“.. F.P. (sınıf arkadaşım-sağlık lisesi diplomasına sahip olan) bana EKG'deki pompaların yerlerini gösterdi. E.D. (sınıf arkadaşım-sağlık lisesi diplomasına sahip olan) bana acil arabasındaki ilaçlar hakkında bilgi verdi...”(19. Katılımcı)

“Hemşireler ve hemşirelik öğrencileri bize çok yardım ettiler...intörn hemşirelik öğrencileri bize yardımcı oldu...intörn hemşirelik öğrencilerini çok sevdim...” (22. öğrenci)

3.2. Hemşire Desteği

Hemşirelik öğrencilerinin bazıları klinik hemşireleri tarafından kabul gördüğünü ve onlar tarafından yönlendirildiklerine ilişkin yaşantılarını aşağıdaki alıntılarla belirtmiştir:

“Hemşirelerin bazıları bizimle fazlasıyla ilgilendi.”(11. öğrenci)

“Yeni ortama alışmak kolay oldu, yeni klinik uygulama yerimde sıcak karşılandım denebilir.” (12. öğrenci)

“Bugün hep hemşirenin yanındaydım.”(20. öğrenci)

“Hemşire ve klinik uygulamada yer alan diğer hemşirelik öğrencileri bize çok yardım ettiler.

Bizi çağırıp gelin öğrenin, hazırlayın, izleyin vs. şeklinde sözler söylüyordu.” (22. öğrenci) şeklinde belirtmiştir.

4. Yorgunluk

Öğrencilerin yaşadıkları fiziksel yorgunluk aşağıdaki ifadelerle sunulmuştur.

“Çok yorgunum. İlk günkü kadar bir şey yapmadık ama oturacak yer olmadığı için sürekli ayaktaydık.”

“...oturacak yer olmadığından ayakta bekleyip yoruldum...” (22. öğrenci)

“Bugün de diğer klinik uygulama günleri gibi yorucu ama güzeldi.”(1. öğrenci)

“Öğleden sonra çok yoruldum.” (5. öğrenci)

“Çok yorgunum. Yine yoğun, eğlenceli, bir o kadar da neşeli bir gün geçirdim.”(10. öğrenci)

“İlk klinik uygulama günüm heyecanlı geçti ve bir o kadarda yorucu.”(14. öğrenci)

5.Kliniklerde Öğrenci Sayısında Fazlalık

Öğrenciler günlüklerinde, öğrenci fazlalığına bağlı yeterince iş/öğrenme fırsatı yakalayama ve sürekli ayakta kalma şeklinde tanımladıkları durumlara ilişkin alıntılar aşağıda sunulmuştur:

“Sağlık lisesi öğrencilerinden dolayı biz pek fazla bir şey yapmıyoruz...” (1. öğrenci)

“Öğrenci çok fazla olduğu için, bir şey yapma fırsatımız olmadı.” (4. öğrenci)

“Hastanede iş yapmak problem değil ama kalabalık yüzünden sürekli ayakta durmak çok kötü.”(5. öğrenci)

“Bugün az kişiyle o kadar mutlu oldum ki. Bize de yapacak işler kalmıştı. Burası hemşire sayısı ve klinik uygulama yeri olarak öğrenci bakımından oldukça kalabalık bir bölüm.” (14. öğrenci)

“Sayımız fazla olduğundan pek çok kliniğe öğrenci verildi. Tüm kliniklerde aynı iş yoğunluğu olmadığından hemşirelik girişimlerini istediğimiz sayıda yapacakmışız gibi görünmüyor.”(16. öğrenci)

“Servisteki öğrenci fazlalığından dolayı bazı işlemlerden mahrumduk.”(21. öğrenci)

6. Hastaların Uyguladığı Sözel Şiddet

Birinci sınıf öğrencilerin ifade ettiği diğer yaşantı ise hastalar tarafından onlara uygulanan “sözel şiddet” olmuştur. Üç öğrenci bu yaşantılarını şu cümlelerle belirtmiştir:

“Bugün uygulamaya çıktığımızda hastamızın birinin vefat ettiğini öğrendim ve ANTS takibi için kliniğe çıktığımızda klinik uygulamada stajyer olduğumuzdan dolayı bizi kovan hastanın başka hastaneye geçtiğini öğrendim.”(2. öğrenci)

“... Hastaların kan şekeri takiplerini biz yaptık. Bazı hastalar öyle iyi ki kan gelmeyince bir daha yap diyor.

Hemşirelik Birinci Sınıf Öğrencilerinin Klinik Uygulama Yaşantıları: Günlük İncelemesi- Nitel Bir Araştırma

Bazıları da bir tuhaf -dele dele- kan bırakmadınız” diyor. Sanki kendimiz için alıyoruz.” (15. öğrenci)

“...Mastektomi ameliyatı geçirmiş, göğsünün alındığı taraftan kan basıncı alınmıyor, bunu biliyordum. Ama o hastanın durumunu bilmiyordum bana biraz kızdı. “Öğrenin! Nasıl hemşiresiniz” dedi.”(16. öğrenci)

7. Klinik Uygulama ile Teorik Dersler Arasındaki Farklılıklar

Birinci sınıf öğrencileri okulda verilen teorik eğitim ile klinikte hemşireler tarafından gerçekleştirilen uygulamalar arasında farklılıkları ya da hemşirelerin hatta son sınıf hemşirelik öğrencilerinin onların öğrendikleri şekilde uygulanmadığını gözlemlemiş ve bu gözlemlerini günlüklerinde aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

“Dikkatimi çeken hemşire hanımlar kan basıncı yanlış şekilde ölçüyor. Bize öğretilen stetoskopun manşetin altına konulmaması gerektiği idi. Bir diğer yanlış ise hastalardan kan alırken ya da damar yolu açarken alkollü pamuk ile hastanın kolunun birkaç defa siliyorlar.” (14. öğrenci)

“...kan basıncını ölçerken diyaframı koydu ve manşeti üzerine sardı. Biz kendi bildiğimiz gibi ölçtük ve tabii ki sonuç farklı çıktı...4.sınıftaki öğrenci hemşire hastanın yanına girerken bize söylemesine rağmen eldiven dahi takmadı.” (15. öğrenci)

“...kliniklerde hocanın derste anlattığı pek çok kurala uyulmadığını gördüm.”(16. öğrenci)

“...hemşire stetoskopun diyaframını manşetin altına koydu...Biliyorum. Ama çalışmaya başladığında böyle yapacaksın ”dedi bana. (19. öğrenci)

Tartışma

Hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulama yaşantıları, öğrenme, gelişme, farkındalıkları ve başarıları açısından önemlidir. Klinik uygulamaların istenilen oranda başarıyı beraberinde getirebilmesi açısından öğrenci yaşantılarının değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla yürütülen çalışmada:

Birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin, ilk klinik uygulama sırasında en çok acıma/üzüntü, heyecan, korku gibi duygusal yoğunluk yaşadıkları yorumlanmıştır. Özcan ve ark.'nın¹⁰ çalışmasında da hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamaları sırasında benzer duygular yaşadığı belirlenmiştir. Bir diğer çalışmada, Türkiye’de öğrencilerin aşırı oranda teorik bilgi ile kliniğe çıkarıldığı, bunun yanında doğru prosedürleri uygulayamama korkusu ile hastaya dokunmaktan korktukları bulunmuştur.¹⁴ Atay ve Yılmaz²⁴ ise Türkiye’de klinik uygulamalara ilk kez çıkan birinci sınıf öğrencilerinin duygusal olarak ortalamanın üzerinde stres yaşadığını belirtmiştir. Bir başka çalışmada ise ilk klinik uygulama alanları ilan edildiği andan itibaren hemşirelik öğrencilerinin; gerginlik, endişe, heyecan/meraklanma, hasta güvenliği ve hata yapma korkusu; çalışanlar tarafından kabul görmeme düşüncesi, onlardan beklenen roller için hazır olmamaları gibi benzer duygu ve durumları yaşadıkları bulunmuştur. Ancak öğrencilerin ilk klinik deneyimleri zıt duyguların bir arada yaşandığı duygusal çelişkilerin yanında mesleği özümsemelerini sağlayacak bir yaşantı da olabilir. Klinik beceri ve hemşirelik bilgisi için güvenli klinik uygulamalar zorunlu olsa da öğrencilerin duygusal refahını arttırmak zorunludur.⁵

Çalışmada, öğrencilerin klinik süreçte dikkat çeken ikinci yaşantısı ise mesleki ve kişisel kazanımlar olarak yorumlanmıştır. Öğrencilerin bu yaşantıları mesleki uygulamalara bağlı kazanımlar, kişisel kazanım ve gelişim alt temalarında toplanmıştır. Karaöz²⁵ çalışmasında, hemşirelik eğitiminde klinik uygulamalarının önemini vurgulayarak öğrencilere kazandırılmak istenen düşünsel ve davranışsal becerilerin klinik uygulamalar ile gerçekleştirilebileceğini belirtmiştir. Bir diğer çalışmada ise hasta bakımına dâhil olmanın, her sabah hasta tesliminde bulunmanın, öğretim elemanları ile çalışmanın öğrencilerin duygularını kontrol etmelerinin yanı sıra hasta bakımına yönelik bilgilerini artırdığı belirtilmiştir. Dolayısıyla öğrencilerin kendilerine olan güveninin zaman içerisinde, mesleki becerilerinde gelişmelerinin desteklendiği, bireysel

olarak takip edildiği ortamlarda arttığı vurgulanmaktadır.²¹ Neishabouri ve ark.²⁶ çalışmasında mesleki kimliğe geçişte; hemşireliğe ilginin artmasını kişisel gelişim olarak, hemşirelik bilgisinin öneminin fark edilmesi ve mesleki rollerin takdir edilmesi tutumunu ise mesleki gelişim olarak yorumlamıştır. Dolayısıyla ilk klinik uygulamaların birinci sınıf hemşirelik öğrencileri için mesleki kimlik kazanımında önemli yeri olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada hemşirelik öğrencileri akranlarından ve hemşirelerden destek gördüklerini de belirtmişlerdir. Literatür incelendiğinde; Goldin ve Kautz²⁷ ve Alasad ve ark.²¹ klinik uygulamalarda öğrencilerin teorik ve klinik yetkinliklerinin artarak anksiyetelerinin azalmasında hemşire ve diğer sağlık çalışanlarının desteğinin önemini vurgulamışlardır. Benzer çalışmalar incelendiğinde, birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin klinikte sorun çözme ve teorik bilginin klinik uygulamada kullanmasında hemşirelerden destek gördüğü,²⁸ hemşirelik öğrencilerinin hastalarla ilgili konularda ilk olarak hemşirelere danıştıkları,⁷ hemşirelerin öğrencilerle çalışmaktan memnun olduğu,²⁹ hemşirelerin kendilerinin öğrencilik döneminde yaşadığı zorlukları öğrencilere yaşatmamaya çalıştığı bulunmuştur.³ Bazı çalışmalarda ise öğrenciye klinikte bulunmasından memnun olduğunun hissettirilmesi, hemşirelerin öğrenciden ne beklediğinin öğrenci tarafından bilinmesi,³⁰ öğrenciye gösterilen hoşgörü, cesaret artırıcı tutumların klinik öğrenmenin başarısı ve klinik deneyimin kalitesi üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir.³¹ Ancak Rebeiro ve ark.³² çalışmasında hemşirelerin kliniklerde öğretmeye zamanının olması gerektiğini vurgulanmıştır. Kısaca, klinik öğrenme ortamındaki olumlu etkileşim öğrenci memnuniyeti üzerinde etkilidir.³³ Dolayısı ile klinik hemşirelerinin öğrenciye yaklaşımı önemle değerlendirilmesi gereken bir konudur. Hemşirelik bilgisi, işin tüm inceliklerini, küçük ama önemli noktaları tanımlayan ve gösteren, işine değer veren hemşirelerden öğrenilir.³⁴

Hemşirelerin yanı sıra öğrencilerin klinik uygulamalar sırasında destek gördüğü bir diğer grubun akranları olduğu belirlenmiştir. Akran desteği, deneyimlerin paylaşılmasının yanında, öğrenmenin kuvvetlendirilmesi ve güvenin artmasında önemlidir.³⁵ Bir çalışmada hemşirelik öğrencileri için akran etkileşiminin hemşirelik becerilerinin, yeteneklerinin gelişiminde ve öğrenmelerinde çok etkili olduğu belirtilmiştir.³⁶ Klinik uygulamanın başlarında yaşanan stresin ilerleyen dönemlerde azalmasına ve kliniğe uyum sağlanarak stresle baş etme yöntemlerinin değiştirilmesinde de akran desteği önemlidir.³⁷ Ancak akran desteğinin klinik ortamdaki diğer sağlık çalışanlarından uzaklaşmaya neden olabileceği ve bu nedenle dikkatle incelenmesi gerektiği de belirtilmektedir.³⁸ Bir başka çalışmada ise Brannagan ve ark.³⁹ akranlardan öğrenmenin birinci sınıf öğrencilerinin yaşadığı anksiyeteyi azaltmadığını bulmuştur. Turrentine ve ark.⁴⁰ ise çalışmasında hemşirelik ve tıp öğrencilerinin “birbirleriyle ve birbirlerinden öğrenmelerinin” sağlanmasının, disiplinlerarası klinik ekiplere daha iyi uyum sağlamaya hazırlanan öğrencilere, iş birliğinin öğretilmesinde yarar sağlayabileceğini bulmuştur. Tüm bu çalışmalar akran desteğinin de olumlu ve olumsuz açılardan değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedirler.

Çalışmanın bir diğer sonucu öğrencilerin hissettikleri fiziksel yorgunlukla ilişkilidir. Bu durum, dinlenme olanaklarının/ortamlarının azlığından, hastane ortamının karmaşıklığı nedeniyle uyum problemlerinden, aktif olmayıp genellikle izleyici pozisyonda ayakta kalmaktan ve enerjiyi doğru kullanamama gibi bireysel nedenlerden kaynaklanabilir. Bir başka açıdan bakıldığında birinci sınıf hemşirelik öğrencileri, kliniklerdeki süreçlere ilişkin yaşadıkları oryantasyon sürecinde; hemşirelik girişimlerini mümkün olduğunca fazla izleyerek, dinleyerek ve gerçekleştirerek kendilerini geliştirme çabasıyla sürekli hemşireleri takip etmek zorundadır. Bu ve benzeri zorunlulukların, öğrencilerde fiziksel ve psikolojik yorgunluğuna katkı verdiği yorumlanabilir.

Yürütülen çalışmada, kliniklerdeki öğrenci fazlalığı, hastalardan görülen sözel şiddet, klinik uygulama

Hemşirelik Birinci Sınıf Öğrencilerinin Klinik Uygulama Yaşantıları: Günlük İncelemesi- Nitel Bir Araştırma

ile teorik dersler arasındaki farklılıklar uygulama alanlarına ilişkin olumsuz yaşantılar olarak yorumlanmıştır. Atasoy ve Sütütemiz⁴¹ ve Özcan ve ark.¹⁰ çalışmalarında, hemşirelik öğrencilerinin eğitimleri süresince en önemli sorunlarının klinik uygulama alanlarının yetersizliği olduğunu doğrulamaktadır. Hendricks ve ark.⁴² yaptığı çalışmada ise öğrenme fırsatlarının artırılmasının ve birebir rehberlik çalışmalarının etkililik yanında öğrenci memnuniyeti üzerinde olumlu etkisi olduğunu saptamıştır.

Çalışmada, öğrencilerin klinik uygulamada hastalardan sözel şiddet gördükleri de belirlenmiştir. Türkiye’de gerçekleştirilen bir çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin %38.6’sının hastalardan, %33.4’ünün hasta yakınlarından sözel şiddet gördüğü belirtilmektedir.¹¹ Bir başka çalışmada da, hemşirelik öğrencilerine klinik uygulamalar sırasında sözel ve fiziksel saldırıların çoğunluğunun hasta ya da yakınları tarafından gerçekleştirildiği bulunmuştur.¹⁰ Öğrenciler eğitimleri süresince bu istenmeyen durumlara hazırlanmalıdır.¹¹ Yürütülen çalışmada ise öğrencilerin sözel şiddet yaşamasının temel nedenleri; hastaların “öğrenci” algısı, beceri eksikliğine bağlı uygulamaları tekrarlamaları, öğrencilerin hasta öyküsüne ilişkin eksik bilgilendirilmesi olarak yorumlanmıştır.

Klinik uygulama ve teorik dersler arasındaki farklılıklar da, öğrencilerin kliniklerde yaşadıkları olumsuz durumlardan biri olarak tanımlanmıştır. Kermansaravi ve ark.⁴³ nın çalışmasında da bu bulgulara benzer şekilde, teorik eğitimde öğretilen hemşirelik süreçlerinin hastanelerde kullanılmadığı, hastalara uygulanan prosedürlerin okullarda öğretilenden farklı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca teorik eğitimin klinik uygulama ile daha çok ilişkilendirilmesi gerektiği ve bu iki süreç arasında ciddi bir boşluk olduğunu açıklanmıştır. Oysa konu ile ilgili yürütülen bir diğer çalışmada, öğrencilerde teorik eğitime göre kliniklerde daha fazla öğrenmenin gerçekleşebildiği vurgulanmaktadır.⁴⁴ Bu durumda klinik öğrenime ilişkin öğrencilerin kişisel değerlendirmeleri ve klinik ortamlarda öğrencilerin kazanımlarının neler olduğunu takip edilip belirlenmesi önemini ortaya koymaktadır. Çünkü buradan elde edilen veriler, klinik uygulamanın değerlendirilerek hedeflerinin ve klinik uygulama alanlarının iyileştirilmesinde kullanılabilir. Bu doğrultuda tüm sınıflarda okuyan öğrencilerin görüşlerinin alınması değerli olacaktır. Ancak bu çalışma, yalnızca ilk klinik uygulama çıkan birinci sınıf öğrencilerinin tuttıkları günlüklerden elde edilen verilerle sınırlı kalmıştır.

Sonuç

Bu çalışmanın sonuçları, birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin duygusal açıdan desteklenmesi gerektiğini, mesleğe aidiyet düşüncelerinin bu dönemde olgunlaşmaya; öğrencilerin olumsuz/istenmeyen hasta davranışlarına ve olası nedenlerine ilişkin bilgilendirilmelerinin gerektiğini ortaya koymuştur. Klinik hemşirelerinin öğrenciye karşı olumlu tutum ve davranışlarının öğrencinin kişisel ve mesleki gelişimine katkısı olduğunu; teorik eğitim içeriklerinin uygulama alanlarıyla bütünleştirilmesi gerektiği ve öğrencilerin uygulamalarını teorik bilgilere/referans/protokol ya da kanıta dayalı gerçekleştirmelerinin gereği ve akran eğitimi denetiminin önemi ortaya konmuştur.

KAYNAKLAR

1. Doktorluk, hemşirelik, ebelik, diş hekimliği, veterinerlik, eczacılık ve mimarlık eğitim programlarının asgari eğitim koşullarının belirlenmesine dair yönetmelik, Sayı: 26775. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/02/20080202-9.htm>
2. Price L, Hastie L, Duffy K, Ness V, McCallum J. Supporting students in clinical practice: Pre-registration nursing students' views on the role of the lecturer. Nurse Education Today 2011,31: 780-784.
3. Koontz AM, Mallory JL, Burns JA, Chapman S. Staff Nurses And Students: The Good, the Bad, and the Ugly. MEDSURG Nursing 2010; 19(4): 240-246.
4. L'Ecuyer KM. Clinical education of nursing students with learning difficulties: An integrative review. Nurse Education in Practice 2019,34: 173-184.

5. Levett-Jones T, Pitt V, Courtney-Pratt H, Harbrow G, Rossiter R. What are the primary concerns of nursing students as they prepare for and contemplate their first clinical placement experience? *Nurse Education in Practice* 2015;15: 304-309.
6. Doyle K, Sainsbury K, Cleary S, Parkinson L, Vindigni D, McGrath I, Cruickshank M. Happy to help/happy to be here: Identifying components of successful clinical placements for undergraduate nursing students. *Nurse Education Today* 2017;49: 27-32.
7. Aydın MF, Argun MŞ. Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Hastane Uygulamalarından Beklenti ve Karşılaştıkları Sorunlar. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 2010; 1(4): 209-213.
8. Saifan A, Aburuz ME, Masa'deh R. Theory Practice Gaps in Nursing Education: A Qualitative Perspective. *Journal of Social Sciences* 2015;11(1): 20-29.
9. Altok HO, Üstün B. The Stress Sources of Nursing Students. *Educational Sciences: Theory & Practice* 2013,13(2): 760-766.
10. Özcan NK, Bilgin H, Tülek Z, Boyacıoğlu NE. Nursing Student' Experiences of Violence: A Questionnaire Survey. *Journal of Psychiatric Nursing* 2007;5(1): 49-56.
11. Bilgin H, Özcan NK, Tülek Z, Kaya F, Boyacıoğlu NE, Erol Ö, Çoban SA, Pazvantoglu O, Gümüş K. Student nurses' perceptions of aggression: An exploratory study of defensive styles, aggression experiences, and demographic factors, *Nursing and Health Sciences* 2016,18: 216-222.
12. Korhan EA, Ceylan B, Üstün Ç, Kırşan M. Hemşirelik öğrencileri gözüyle klinik alanda etik sorunlar. *Ege Tıp Dergisi* 2018;57(2): 75-81.
13. Demir S, Ercan F. The first clinical practice experiences of psychiatric nursing students: A phenomenological study. *Nurse Education Today* 2018,61: 146-152.
14. Günay U, Kılınc G. The transfer of theoretical knowledge to clinical practice by nursing students and the difficulties they experience: A qualitative study. *Nurse Education Today* 2018,65: 81-86.
15. Gözüm S, Ünsal A, Kaya A, Kaya A, Ünlü, F. Hemşirelik Öğrencileri Gözüyle Klinik Hemşireleri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2000; 3(1): 29-35.
16. Chan ZCY, Tong CW, Henderson S. Power dynamics in the student-teacher relationship in clinical settings. *Nurse Education Today* 2017,49: 174-179.
17. Saarikoski M, Warne T, Kaila P, Leino-Kilpi H. The role of the nurse teacher in clinical practice: An empirical study of Finnish student nurse experiences. *Nurse Education Today* 2009,29: 595-600.
18. Fuentes-Pumarola C, Ballester-Ferrando D, Gelabert-Vilella S, Bosch-Farré C, Malagón-Aguilera MC, Rascón-Hernán C, Bonmatí-Tomás A, Fernandez-Peña R. Nursing student and professor perceptions and assessments of the achievement of practicum competencies: A mixed method approach. *Nurse Education Today* 2016, 45: 199-205.
19. Kol E, İnce S. Determining the opinions of the first-year nursing students about clinical practice and clinical educators, *Nurse Education in Practice* 2018,31: 35-40.
20. Liang HF, Wu KM, Hung CC, Wang YH, Peng NH. Resilience enhancement among student nurses during clinical practices: A participatory action research study. *Nurse Education Today* 2019,75: 22-27.
21. Alasad JA, Ahmad MM, Abu Tabar N, Ahmad H. Nursing Student's Experiences in Critical Care Course: A Qualitative Study. *Journal of Intensive and Critical Care* 2015;1(1:2): 1-7.
22. Thomas, J., Jinks, A., & Jack, B. (2015). Finessing incivility: The professional socialisation experiences of student nurses' first clinical placement, a grounded theory. *Nurse Education Today*, 35(12), e4-e9.
23. Patton MQ. Nitel Analiz ve Yorumlama. Editörler: Bütün M, Demir SB. Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri. 3. Baskı, Ankara; Pegem Akademi, 2014; 447-453.
24. Atay S, Yılmaz F. Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin İlk Klinik Stres Düzeyleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2011;14(4): 32-37.
25. Karaöz S. Hemşirelik Eğitiminde Klinik Değerlendirmeye Genel Bakış: Güçlükler ve Öneriler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi* 2013;6(3): 149-158.
26. Neishabouri M, Ahmadi F, Kazemnejad A. Iranian Nursing Students' Perspectives on Transition to Professional Identity: A Qualitative Study. *International Nursing Review* 2017;64(3): 428-436.
27. Goldin M, Kautz DD. Nurturing Nursing Students During Intensive Care Unit Clinical Practicum. *Dimensions of Critical Care Nursing* 2010; 29(5): 238-240.
28. Karadağ G, Kılıç SP, Ovayolu N, Ovayolu Ö, Kayaaslan H. Öğrenci Hemşirelerin Klinik Uygulamada Karşılaştıkları Güçlükler ve Klinik Hemşireler Hakkında Görüşleri. *TAF Preventive Medicine Bulletin* 2013; 12(6): 665-672.
29. Ciğerci Y, Çevik C, Beştepe G, Küçük İ, Demir Y, Poyraz M. Klinisyen Hemşirelerin Öğrenci Hemşirelere Yönelik Düşüncelerinin Belirlenmesi. *Uluslararası Hemşirelik Araştırmaları Dergisi* 2016,8: 37-51.
30. Cooper J, Courtney-Pratt H, Fitzgerald M. Key influences identified by first year undergraduate nursing students as impacting on the quality of clinical placement: A qualitative study. *Nurse Education Today* 2015,35: 1004-1008

Hemşirelik Birinci Sınıf Öğrencilerinin Klinik Uygulama Yaşantıları: Günlük İncelemesi- Nitel Bir Araştırma

31. Jonsen E, Melender HL, Hilli Y. Finnish and Swedish nursing students' experiences of their first clinical practice placement — A qualitative study. *Nurse Education Today* 2013,33: 297–302.
32. Rebeiro G, Edward KL, Chapman R, Evans A. Interpersonal relationships between registered nurses and student nurses in the clinical setting— A systematic integrative review. *Nurse Education Today* 2015,35: 1206–1211.
33. Henderson A, Twentyman M, Eaton E, Creedy D, Stapleton P, Lloy B. Creating Supportive Clinical Learning Environments: an Intervention Study. *Journal of Clinical Nursing* 2010,;19(1-2): 177-182.
34. Luanaigh PO. Becoming a professional: What is the influence of registered nurses on nursing students' learning in the clinical environment? *Nurse Education in Practice* 2015,15: 450-456.
35. Ranse K, Grealish L. Nursing Students' Perceptions Of Learning in the Clinical Setting of the Dedicated Education Unit. *Journal of Advanced Nursing* 2007;58(2): 171–179
36. Stevens J, Brenne ZR. The Peer Active Learning Approach For Clinical Education: A Pilot Study. *Journal of Theory Construction & Testing* 2009;13(2): 51-56.
37. Lopez V, Yobas P, Chow YL, Shorey S. Does building resilience in undergraduate nursing students happen through clinical placements? A qualitative study. *Nurse Education Today* 2018,67: 1–5.
38. Houghton CE. 'Newcomer Adaptation': A Lens Through Which to Understand How Nursing Students Fit in With The Real World of Practice. *Journal of Clinical Nursing* 2014;23(15-16): 2367–2375.
39. Brannagan KB, Dellinger A , Thomas J, Mitchell D, Lewis-Trabeaux S, Dupre S. Impact of peer teaching on nursing students: Perceptions of learning environment, self-efficacy, and knowledge. *Nurse Education Today* 2013,33: 1440–1447.
40. Turrentine FE, Rose KM, Hanks JB, Lorntz B, Owen JA, Brashers VL, Ramsdale EE. Interprofessional training enhances collaboration between nursing and medical students: A pilot study. *Nurse Education Today* 2016,40: 33–38.
41. Atasoy I, Sütütemiz, N, Bir Grup Son Sınıf Öğrencisinin Hemşirelik Eğitimi İle İlgili Görüşleri. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi* 2014;22(2): 94-104.
42. Hendricks SM, Wallace, LS, Narwold L, Guy G, Wallace D. Comparing The Effectiveness, Practice Opportunities, and Satisfaction of the Preceptored Clinical and The Traditional Clinical for Nursing Students. *Nursing Education Perspectives* 2013;34(5): 310-314.
43. Kermansaravi F, Navidian A, Yaghoubinia F. Nursing Students' Views of Nursing Education Quality: A Qualitative Study. *Global Journal of Health Science* 2015; 7(2): 351-359.
44. Waal GH, Feo R, Vermeulen H, Heinen M. Students' perspectives on basic nursing care education. *Journal of Clinical Nursing* 2018,27: 2450–2459.